Roman Rosdolsky

Stalin och folkens sammansmältning under socialismen

1947

Detta är en bilaga ur Roman Rosdolskys viktiga arbete: *Friedrich Engels und das Problem der ”geschichtslosen” Völke* [Friedrich Engels och problemet med ”historielösa” folk]

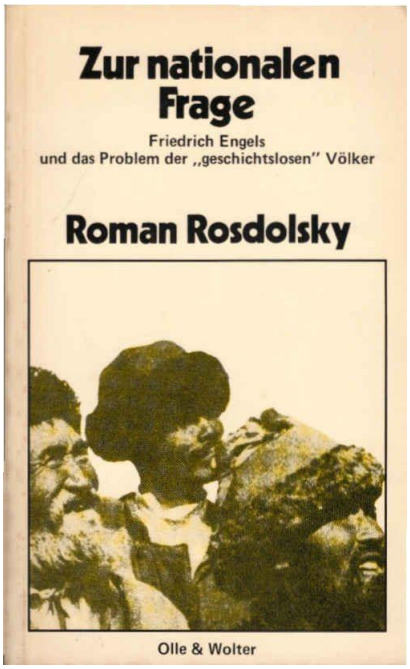

Även författare som, till skillnad från de som hyllar den sovjetiske diktatorn Stalin, inte alls ser honom som ”vår tids mest geniala tänkare”, gör vanligtvis *ett* undantag när det gäller Stalin som teoretiker i *nationalitetsfrågan*. De har då Stalins avhandling från 1913[1], som visserligen är ett av hans bästa litterära verk (och det finns inte så många). Men även om denna skrift, som författades under Lenins direkta intellektuella ledning och med Bucharins hjälp, har sina obestridliga kvaliteter, får man inte glömma att den i grunden inte är något annat än en popularisering av andras (framför allt Lenins) arbeten. En teoretiker måste dock bedömas efter sina originella vetenskapliga resultat och inte efter sina populariserande bidrag. Och precis som vi inte kan mäta betydelsen av en Say eller McCulloch som nationalekonomiska tänkare utifrån deras förtjänster för populariseringen och systematiseringen av Adam Smiths och Ricardos läror, måste vi även i detta fall se efter Stalins originella prestationer som teoretiker när det gäller den nationella frågan.

Som bevis för detta kan vi ta Stalins eskapad (man kan knappast kalla det något annat) på området nationalitetsteori från 1930. Vi har här i åtanke *Stalins tal* vid Sovjetunionens kommunistiska partis 16:e partikongress (i juni 1930), som sedan dess har tryckts i hundratusentals exemplar och på alla möjliga språk [även svenska]. Där sade han nämligen under en polemik mot den ”storryska avvikelsen” i den nationella frågan:

> *Lenin* [har] aldrig sagt att de nationella olikheterna måste försvinna och att de nationella språken måste sammansmälta till ett gemensamt språk inom *en* stats gränser *redan innan* socialismen *segrat*

[1] Stalin: Marxismen och den nationella frågan.

> *i världsmåttstock*. Lenin sade tvärtom någonting alldeles motsatt, nämligen att ”de nationella och statliga *olikheterna* mellan folken och länderna ... ännu *mycket, mycket länge* kommer att fortbestå t. o. m. *efter* det proletariatets diktatur genomförts i *världsmåttstock*”.[2] Hur kan man åberopa Lenin och samtidigt glömma denna grundläggande anvisning av honom?

Stalin fortsätter:

> Visserligen påstår en av f. d. marxisterna, numera renegaten och reformisten[3] hr Kautsky, ungefär det rakt motsatta till det som Lenin lär oss. I motsats till Lenin påstår han att den proletära revolutionens seger i den förenade österrikisk-tyska staten i mitten av förra århundradet skulle ha lett till bildandet av *ett gemensamt* tyskt språk och till tjeckernas *förtyskande*, ty ”enbart styrkan av det från sina bojor befriade utbytet, enbart styrkan av den moderna kultur som tyskarna medfört, skulle utan någon våldsam germanisering ha gjort *de efterblivna tjeckiska småborgarna, bönderna och proletärerna, vilkas förkrympta nationalitet icke kunde giva dem någonting alls, till tyskar”*… Det är klart att en sådan ”konception” fullständigt harmonierar med Kautskys socialchauvinism. Dessa Kautskys uppfattningar bekämpade jag 1925 i mitt anförande vid Universitetet för österns folk. Men inte kan väl detta antimarxistiska prat av en överhettad tysk socialchauvinist ha någon positiv betydelse för oss, för marxister som vill förbli konsekventa internationalister?... Om Kautsky har rätt, varmed skall då det faktum förklaras, att så relativt efterblivna nationaliteter som beloryssarna och ukrainarna, som står storryssarna närmare än vad tjeckerna står tyskarna, inte förryskats till följd av den proletära revolutionens seger i Sovjetunionen, utan tvärtom återuppstått och utvecklats som självständiga nationer? Hur skall man förklara att sådana nationer som trukmenerna, kirgiserna, uzbekerna och tadzjikerna[4] (för att inte tala om grusierna [georgierna], armenierna, azerbajdzjanerna m. fl.) trots sin efterblivenhet inte förryskats i samband med socialismens seger i Sovjetunionen, utan tvärtom återuppstått och utvecklats till självständiga nationer? Är det inte klart att våra värda avvikare[5] på jakt efter en paradinternationalism fallit i armarna på den kautskyanska socialchauvinismen?[6]

När man läser Stalins högstämda tirad kan man inte låta bli att häpna. Enligt Lenin, Trotskij, Bucharin och andra framstående teoretiker inom bolsjevismen var K. Kautsky fram till första världskriget 1914 en ortodox marxist och övergick först i början av detta krig till reformis-

---

[2] Jfr *Lenins* ”Vänsterismen” – kommunismens barnsjukdom: ”Så länge det finns nationella och statliga olikheter mellan folken och länderna – och dessa olikheter kommer att bestå länge, ja, mycket länge även efter det att proletariatets diktatur förverkligats i världsomfattning – så kräver enhetligheten i den kommunistiska arbetarrörelsens internationella taktik i alla länder inte att dessa särdrag avlägsnas, inte att de nationella olikheterna upphävs (det vore för ögonblicket en absurd dröm), utan ett sådant tillämpande av kommunismens *grund*-principer (sovjetmakten och proletariatets diktatur) som *riktigt varierar* dessa principer i *detaljerna*, riktigt anpassar dem till, tillämpar dem på de nationella och nationellt statliga olikheterna.

[3] Vi ber läsaren att notera denna jämförelse mellan den ”tidigare marxisten” och ”nuvarande reformisten” Kautsky.

[4] Femton år senare har många av dessa folk (krimtatarerna, balkarerna, ingusjierna, kalmykerna, paratschaierna, tjetjenerna osv.) på grymmaste sätt ”omplacerats” och ... decimerats av samma Stalin!

[5] För övrigt utvecklades redan då (1930) ganska trevliga åsikter av dessa ”avvikare”. ”Hos oss, i Ukraina”, sade den (senare avrättade) rysk-ukrainske kommunisten Postysjev på samma 16:e partikongress, ”finns det bland en del specialister, och bland enskilda kommunister, särskilt studenter, följande inställning: *antingen industrialisering eller ukrainisering*. Vissa föreslår i jakten på internationalism att man i skolorna” (i *Ukrainska* sovjetrepubliken!) ”*ska införa esperanto istället för det ukrainska språket*.” (”Den 16:e partikongressen för Sovjetunionens kommunistiska parti. Stenografisk rapport” [ryska], 1931, s. 108.) – Idag (1947) har dessa ”avvikares” blygsamma drömmar överträffats med råge, eftersom Stalin tvingar ukrainarna och alla andra folk i Sovjetunionen (dock inte på papperet, utan i praktiken) att använda det ”internationella” *ryska* språket i stället för det ”internationella” esperanto ... Det skadade för övrigt partioppositionen under åren 1926 och 1927 mycket att några av dess framstående medlemmar uttalade sig mot ukrainisering av myndigheter, skolor, teater etc. i Ukrainska sovjetrepubliken. Vi syftar här inte bara på *G. Zinovjevs* skrift som publicerades vid den tiden, utan särskilt på boken av trotskisten *W. Waganian* (”O natsionalnoj kulture”, Moskva, 1927), där han anklagade kommunisterna i Ukraina för att vilja påtvinga sitt folk det ”egalitiska språket” (dvs. språket som talas av ukrainarna i Galizien) ... (Op. cit., s. 121.) Det är uppenbart att detta argument, som lånats från den tsaristiska reaktionens vokabulär, måste ha förolämpat de ukrainskt sinnade kommunisterna och uppviglat dem mot oppositionen.

[6] *Centralkommitténs politiska verksamhetsberättelse på SUKP(b):s sextonde kongress* (Moskva 1952), s 157-159

mens läger. Nu får vi dock veta att den ” f. d. marxisten” Kautsky redan *1896* (för det är från detta år som Stalins inkriminerade/brottsliga citat av Kautsky härrör) var en ”överhettad tysk socialchauvinist”! *När* var han då överhuvudtaget marxist? (Ungefär vid den tidpunkt då han fortfarande medverkade i Höchbergs ”Jahrbuch” i Zürich och, enligt egen utsago, först var ”på väg” mot marxismen?)

Men det är bara en parentes. Mycket viktigare än Stalins kamp med kronologin är den meriterande sidan av frågan. För att dagens läsare ska förstå måste vi här kort påminna om att de meningar av Kautsky som det här handlar om är hämtade från hans förord till den tyska översättningen av *Engels artikel* om ”Revolution och kontrarevolution i Tyskland” (1851), som ursprungligen publicerades i *New York Tribune*. I dessa artiklar upprepar Engels den felaktiga prognos som han redan två år tidigare hade gjort i *Neue Rheinische Zeitung*, nämligen att de slaviska folken i dåvarande Österrike och Ungern (med undantag för polackerna), samt de ungerska rumänerna som självständiga nationer ”inte hade någon framtid” och gick mot en nationell assimilering med sina livskraftigare grannar (tyskarna, ungrarna och polackerna). – Som utgivare av Engels artikelserie var Kautsky naturligtvis tvungen att ta ställning till denna prognos, som så skoningslöst motbevisats av historien, och han gjorde det i en djupgående historisk undersökning som gör honom som originell forskare all ära[7]. Engels felaktiga prognos — menar Kautsky — var vid den tidpunkt då den ställdes (i mitten av förra seklet) vetenskapligt fullt berättigad; men om den ändå inte gick i uppfyllelse, ”ligger felet någon annanstans än i bristande kunskap om fakta. Det ligger i det enda stora misstag som Marx och Engels begick sedan upptäckten av den historiska utvecklingens materialistiska grunder”, nämligen deras antagande att revolutionens nederlag 1848 bara var tillfälligt och att en ny, segrande revolution skulle följa inom några år. Men om de hade rätt i denna förväntan, fortsätter han, måste – tack vare den kulturella eftersläpningen och de österrikiska ”historielösa” slavernas helt outvecklade *klasstruktur* – dessa folkslags framtid, i synnerhet för tjeckerna som var instängda i tyska områden, vara beseglad. ”Utan någon våldsam germanisering måste helt enkelt kraften i den fria handeln, kraften i den moderna kultur som tyskarna förde med sig, göra de efterblivna tjeckiska småborgare, bönder och proletärer, som deras förkrympta nationalitet inte hade något att erbjuda, till tyskar.” Historien tog dock en annan vändning: I stället för den förväntade radikala revolutionen inträffade en relativt långsam utveckling av kapitalismen, som måste ställa de plebejiska slaviska folkgruppernas folkmassor i en allt större motsättning till den nu reaktionära tyska bourgeoisin och de med den allierade ungerska och polska adelsklasserna. Under tiden har dock även tjeckernas och de övriga österrikiska slavernas *klasstruktur* förändrats i grunden. De var nu inte längre ett historielöst ”tjänstefolk”, utan hade redan en egen bourgeoisie och intellektuell klass samt ett eget proletariat, och kunde just därför slå in på den breda vägen mot sin nationella återfödelse. Således visade sig Engels en gång berättigade prognos inom några decennier vara helt ogrundad på grund av den historiska utvecklingen..

Så mycket om Kautskys förord. Man kan säkert framföra många berättigade invändningar mot hans analys, eftersom vi idag måste betrakta saken med helt andra ögon än 1896. Men man kan knappast förneka att denna analys för sin tid och för den dåvarande nivån på den sociologiska vetenskapen utgjorde en viss prestation och att den helt och hållet var präglad av Marx’ metod. (I den senare marxistiska litteraturen kan man i alla fall inte hitta någon bättre beskrivning av problemet än Kautskys.) Hur smaklöst, hur grovt ovetenskapligt måste då inte Stalins klumpiga och osammanhängande smädelser framstå!

---

[7] Hur fruktbar denna undersökning visade sig vara kan man bäst se på exemplet med *O. Bauer*, vars briljanta analys av processen för återfödelse av de ”historielösa folken” (där han framför allt härleder denna återfödelse från omvälvningen av klasstrukturen hos de nämnda folken) anknyter till Kautskys undersökning och bara vidareför den.

Nåväl – men om Kautskys historiska tolkning av Marx' och Engels åsikter ändå skulle innehålla ett korn av chauvinism, om det framträder ett visst ”undermedvetet” motiv, nämligen ett *germaniseringsmotiv*? Ja, vad skulle vi då säga *om Engels och Marx själva*, som i ”Neue Rheinische Zeitung” och ”New York Tribune” inte tolkade främmande åsikter, utan framförde sina egna åsikter, som just ledde till en, för dem oundviklig, *assimilering* av de österrikiska slaverna? De båda var i alla fall av den åsikten att under dåvarande förhållanden ”den otyglade kommunikationens makt, den moderna kulturens makt, som tyskarna förde med sig, borde ha gjort de efterblivna tjeckiska småborgarna, bönderna och proletärerna till tyskar”! Ska man alltså i slutändan *även betrakta Marx och Engels som ”överhettade tyska socialchauvinister”*?[8]) Och om inte, varför ska det som man förlåter dem betraktas som ett brott när det gäller Kautsky? Vad som är rätt för den ene är rätt för den andre – eller hur? Det bästa som Stalin åstadkom på den 16:e partikongressen är dock utan tvekan hans hänvisning till föreläsningarna vid ”Universitetet för Orientens arbetande folk” 1925, där han redan då påstås ha ”bekämpat” Kautskys inledningsanförande från januari 1896. Hur ser det egentligen ut? Här är Stalins egna ord:

> Man talar (exempelvis Kautsky[9]) om att det under socialismens period kommer att utbildas ett universellt enhetsspråk och att alla de övriga språken kommer att dö ut. *Jag sätter föga tro till denna teori om ett allomfattande enhetsspråk.* I varje fall talar inte erfarenheten *för utan snarare mot denna teori*. Hittills har det varit så, att den socialistiska revolutionen inte minskat utan snarare ökat antalet språk[10], ty denna revolution sätter de djupaste skikten av mänskligheten i rörelse och drar fram dem på den politiska arenan, väcker till nytt liv en hel rad nya nationaliteter, tidigare föga eller inte alls kända. Vem skulle kunnat tänka sig[11] att det gamla tsaristiska Ryssland omfattade inte mindre än 50 nationaliteter och etnografiska grupper? Men genom att spränga de gamla bojorna och föra fram på scenen en hel rad bortglömda folk och folkslag, har Oktoberrevolutionen skänkt dem nytt liv och en ny utveckling.[12]

Man ser att Stalin här slår an en betydligt mildare ton gentemot Kautsky än på partikongressen 1930. Det är inte konstigt – han polemiserar här inte mot det nämnda förordet från 1896, utan mot *helt andra* åsikter av K. Kautsky, som dock alltid har hört till *bolsjevikernas* doktrin. Det är sant att Kautsky flera gånger (liksom Marx och Engels före honom) talade om sannolikheten för en sammansmältning av folken i socialismens avlägsna framtid[13]. Men –

---

[8] Mycket lärorikt i detta avseende är den sovjetiske akademikern *Trajnin* nyligen utgivna bok ”De nationella motsättningarna i Österrike-Ungern” [ryska], 1947. Trajnin vågar naturligtvis inte öppet anklaga Marx och Engels för tysk chauvinism; han nöjer sig med att påpeka den ”barbariska och rovgiriga roll” som ”tyskarna [som nation] och ungrarna [som nation] spelade i det senaste kriget”, – medan ”omvänt de slaviska nationaliteterna i Öst- och Sydosteuropa – samma som redaktörerna för *Neue Rheinische Zeitung* vid sin tid förnekade en historisk framtid – med Sovjetunionen i spetsen ... räddade civilisationen från det fascistiska barbariet.” (Op. cit., 88.) – Detta sätt att ”bakifrån” utöva en nationalistisk kritik mot Marx och Engels är helt i Stalins stil!

[9] Vi vill särskilt uppmärksamma läsaren på detta ”exempelvis”, eftersom det under denna oansenliga form döljer sig ett viktigt innehåll. (Se vidare i texten.)

[10] Med all respekt: *hur många* socialistiska revolutioner har det funnits ”hittills” (1925)?

[11] Etnologerna och språkforskarna i förkrigstidens Ryssland hade redan ”tänkt” det!

[12] Stalin, ”Om de politiska uppgifterna för Östfolkens universitet”, 18 maj 1925 i samlingen *Marxismen och den nationella och koloniala frågan, arbetarkutur 1941*, s. 280 (Kursiveringarna är våra.) [På engelska i *Works* vol. 7: The Political Tasks of the University of the Peoples of the East.]

[13] Till exempel i hans avhandling ”Den moderna nationaliteten”. ”Ju mer den internationella kommunikationen växer”, läser vi där, ”desto mer påtagligt blir också behovet av ett internationellt kommunikationsmedel, ett *universellt språk* ... Detta behov kommer att öka alltmer, och vid sidan av världsspråken kommer de nationella språken att sjunka till en position som liknar den som dialekterna idag intar i förhållande till skriftspråket. De nationella språken kommer att begränsas alltmer till hemmabruk och även där kommer de alltmer att anta rollen av en gammal familjemöbel som man bevarar med vördnad, men som inte längre har någon större praktisk nytta. Kunskapen om de språk som talas i de stora centrumen för världstrafiken, London, New York, Paris och Berlin (det är betecknande att Kautsky inte alls nämner ryska, som redan då [1887] hade status som världsspråk i öst), och bland dessa kommer återigen ett av dem att överträffa de andra. *Vilket* språk det blir är naturligtvis omöjligt

och här börjar den ”känsliga” sidan av saken – *ännu oftare och ännu mer bestämt betonades denna tanke av Lenin!* Här bör, förutom det citat från ”Radikalismen som kommunismens barnsjukdom” som Stalin citerade på partikongressen 1930, även följande uttalanden av Lenin nämnas – 1913 skrev han:

> Finns det då något reellt innehåll kvar i begreppet assimilation om man utelämnar allt övervåld och all ojämlikhet? Ja, absolut. Kvar finns kapitalismens världshistoriska tendens till nedrivning av de nationella skrankorna, till utplåning av nationella skillnader, till *assimilering*[14] av nationer, en tendens som med varje decennium kommer till uttryck allt kraftfullare och som utgör en av de största drivkrafter som förvandlar kapitalismen till socialism.[15]

Och på ett annat ställe:

> Socialismens mål är inte bara att avskaffa mänsklighetens splittring i småstater och varje isolering av nationerna, inte bara att föra nationerna närmare varandra, utan även att sammansmälta dem. Och just för att nå detta mål måste vi … [kräva] de förtryckta nationernas frigörelse… Liksom mänskligheten kan nå fram till klassernas avskaffande endast genom en övergångsperiod av den förtryckta klassens diktatur, så kan den endast nå fram till nationernas oundvikliga sammansmältning genom en övergångsperiod av fullständig frigörelse av alla förtryckta nationer, d.v.s. frihet för dem att avskilja sig.[16]

Det är alltså klart: i *denna* fråga (om de nationella skillnadernas försvinnande i det socialistiska samhället) är Kautsky och Lenin *helt överens*. *Båda* konstaterar den moderna utvecklingens ”assimilerande” karaktär, båda välkomnar den (frivilliga, inte våldsamma!) ”sammansmältningen av folken”, båda ser i den socialismens mål. Men som radikal revolutionär, betonar Lenin denna ståndpunkt ännu mer energiskt än Kautsky. *Stalin* var naturligtvis väl medveten om detta, och hans föredrag från 1925 var i grunden bara en dold polemik *mot Lenin*. *Därför* hans ”t.ex.”, därför nämner han Kautsky, för att inte behöva nämna Lenin ”till exempel”! Men – som läsaren kommer att märka – Stalin uttalade sig 1930 själv *för* Lenins teori om ”folkens sammansmältning”, medan han fem år tidigare hade *förnekat* riktigheten i denna teori (som förblev omstridd inom det socialistiska lägret). Är det inte en *motsägelse*?

Visst – och så uppfattade det också några deltagare vid partikongressen 1930, som till och med vågade (åh, hur liberala var inte tiderna då!) att uppmärksamma den sovjetiske diktatorn på denna motsägelse i en skriftlig förfrågan:

---

att säga i dag, men det kommer i alla fall att vara ekonomiska skäl som avgör, inte grammatiska eller musikaliska överväganden.” (*Die Neue Zeit*, 1887, s. 448.) – Jfr även Kautskys verk från 1917, Die Befreiung der Nationen, där det står: ”Begreppet nationell kultur är inte ens korrekt i den meningen att den moderna kulturen endast kan nås genom modersmålet, att individen är bunden till den nationalitet han eller hon är född i, och att han eller hon endast kan stiga upp i kulturen genom och med denna! Och långt ifrån att denna uppstigning differentierar nationerna och skiljer dem åt, närmar den dem varandra alltmer, slipar bort deras särdrag och underlättar deras assimilering, särskilt för medlemmar av små och eftersatta nationaliteter. Vi har redan observerat denna process i nationalstaten. ... Det socialistiska samhället kommer inte bara att hindra den, utan snarare påskynda den ... I den ”proletära staten” kommer nämligen ”var och en av de språk som är tillgängliga för honom att föredra det språk som gör att han kan ta del av den ”moderna kulturen i största möjliga utsträckning, där han kan bidra mest till den ... På så sätt kommer assimileringen och upplösningen av inte bara vissa språköar och spridda nationella fragment, utan hela nationaliteter att gå mycket snabbare framåt än idag ... Det är inte differentieringen, utan assimileringen av nationaliteterna som är målet för den socialistiska utvecklingen.” (*Die Neue Zeit*, 1917, s. 246-249.)

[14] Kursiverat av Lenin.

[15] *V. I. Lenin*, Kritiska anmärkningar i den nationella frågan – En liknande inställning finns för övrigt redan hos den förmarxistiske ryske socialisten *Tkatjev*. ”En socialist” – skrev han i en av sina artiklar – ”måste stödja allt som främjar avskaffandet av de barriärer som skiljer folken åt, som främjar utjämningen och försvagningen av nationella särdrag ...” (Den ryska tidskriften *Nabat*, Genève, 1878, s. 84.) Lenin. ibid.

[16] Lenin, Den socialistiska revolutionen och nationernas självbestämmanderätt

Så här löd frågan, som vi hämtar från Stalins ”slutord” (som han också kommenterar med egna kommentarer inom parentes):

> Ni motsade då (*Kautskys*) teori om de nationella språkens bortdöende och skapandet av ett gemensamt språk under socialismens period (*i ett land*), men nu i ert referat på sextonde kongressen, förklarar ni att kommunisterna är anhängare av de nationella kulturernas och de nationella språkens sammansmältning till en gemensam kultur med ett gemensamt språk *under perioden då socialismen segrat i världsmåttstock*) – är det inte någonting oklart här?

Stalin svarade:

> Jag tror inte att det här finns vare sig oklarhet eller någon som helst motsägelse… I fråga om de nationella kulturernas och de nationella språkens mera avlägsna har jag alltid (!) vidhållit och vidhåller fortfarande den leninska uppfattningen att under den period då socialismen segrat i *världsmåttstock*, då socialismen konsolideras och ingår i levnadsvanorna, de nationella språken oundvikligen måste sammansmälta till ett gemensamt språk ... Frågeställarna … har inte gjort klart för sig att problemet med de nationella språkens utdöende och deras sammansmältning till ett gemensamt språk inte är en *inrestatlig* fråga, inte en fråga om socialismens seger i ett land, utan en *internationell* fråga, en fråga om socialismens seger i *världsomfattning*…[17]

Här är Stalins *mala fides* [misstro] så att säga påtaglig. Det var naturligtvis helt i sin ordning att han som inbiten pragmatiker 1925 inte trodde på den traditionella marxistiska tesen om ”folkens sammansmältning i socialismen”. (Alla har ju rätt till sin egen åsikt, och denna sida av Stalin måste snarare framstå som sympatisk.) Det som inte är okej är dock det knep han nu använder sig av, ursäkten att hans kritik då inte gällde folkens sammansmältning ”efter socialismens seger i världsmåttstock”, utan endast ”efter socialismens seger *i ett land*”. För det första kan hans föreläsning vid ”Östfolkens universitet” inte på något sätt omtolkas på detta sätt. För det andra har varken Kautsky eller Lenin någonsin tänkt på att ställa frågan i denna absurda form. De betonade snarare gång på gång att ”folkens sammansmältning” kunde äga rum *först efter mycket lång tid*, kanske först efter århundraden. Det krävdes alltså en särskild skrupelfrihet (och okunnighet) för att använda Kautskys gamla förord från 1896, som handlade om den *borgerliga* tyska revolutionen 1848/49, som bevis för motsatsen och *därför* anklaga Kautsky för tysk socialchauvinism[18]. (Desto mer som i detta fall framför allt Marx och Engels skulle framstå som ärke-chauvinister!) Stalins teoretiska utflykt vittnar alltså om en sådan primitivitet att det är rent pinsamt att behöva befatta sig med den. Han själv skulle säkert aldrig ha vågat framträda inför en partikongress med sådana inkonsekvenser två eller tre år tidigare – man skulle helt enkelt ha skrattat åt honom ... Men uppenbarligen var Lenins stolta parti 1930 redan så ryggradslöst och knäckt att det till och med var tvunget att finna sig i den ”store nationalitetsteoretikern” Stalins skrytsamma uttalanden ...

Lästips

Roman Rosdolsky: Arbetarna och fäderneslandet (1947) och (hans mest kända verk): Kapitalets tillkomsthistoria (1968)

Om Rosdolsky:
Jan Bohlin: Roman Rosdolsky liv och verk
Ernest Mandel: Om Roman Rosdolsky (1968)

---

[17] Stalin, *Centralkommitténs politiska verksamhetsberättelse…* a.a., s. 176–180.
[18] Vi citerar återigen de relevanta meningarna från denna föreläsning:
”Man talar (exempelvis Kautsky) om att det under socialismens period kommer att utbildas ett universellt enhetsspråk och att alla de övriga språken kommer att dö ut. *Jag sätter föga tro till denna teori om ett allomfattande enhetsspråk.* I varje fall talar inte erfarenheten *för utan snarare mot denna teori*.” /Stalin, ”Om de politiska uppgifterna för Östfolkens universitet”, a.a., s 180.)